

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتابخانه مرکزی دانشگاه امام صادق (ع)

شماره ثبت ۱۹۱
شماره ۲

دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

دانشکده معارف اسلامی و حقوق

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق (گرایش حقوق خصوصی)

رئیس هیأت مدیره
مستشار

۱۳۸۱ / ۲ / ۲۰

مسئولیت مدنی ناشی از پخش برنامه های

رادیو و تلویزیونی «با مطالعه تطبیقی»

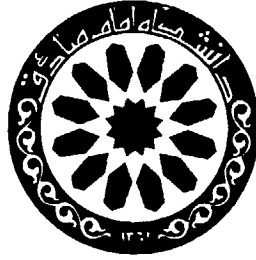
کامران پورجوهری

استاد راهنما:

دکتر عبدا... شمس

تایستان ۱۳۸۰

۴۵۹۲۱

دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

دانشکده معارف اسلامی و حقوق

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق (گرایش حقوق خصوصی)

مسئولیت مدنی ناشی از پخش برنامه‌های رادیو و تلویزیونی «با مطالعه تطبیقی»

کامران پورجوهری

استاد راهنما:

دکتر عبدا... شمس

استاد مشاور:

دکتر نجاد علی الماسی

تابستان ۱۳۸۰

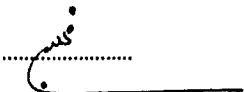
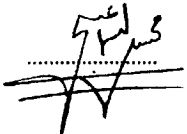

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه،
اقتباس و... از این رساله دکتری برای دانشگاه امام
صادق علیه السلام محفوظ است. نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع
است.

تأییدیه اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از رساله کارشناسی ارشد

اعضای هیأت داوران نسخه نهایی رساله آقای کامران پورجوهری به شماره دانشجویی ۷۳۳۰۱۷۵۴۵
با عنوان :

" مسؤلیت مدنی ناشی از پخش برنامه های رادیو و تلویزیونی با مطالعه تطبیقی "

را از نظر شکل و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند .

محل امضاء	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	اعضاء هیأت داوران
	دانشیار	دکتر عبد الله شمس	(۱) استاد راهنما :
	دانشیار	دکتر نجاد علی الماسی	(۲) استاد مشاور :
	استادیار	دکتر محسن اسماعیلی	(۳) استاد داور :
			(۴) نماینده شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده : علی عباس حیاتی

سپاس عالمی که به لطفش دانستم که نادانم

تقدیم به

پدر و مادرم؛ باشد که فرزند شایسته‌ای برایشان بوده باشم

و

همسرم؛ باشد که لایق همسری او بوده باشم.

چکیده

بررسی مسئولیت مدنی رادیو و تلویزیون مستلزم شناخت مبانی و منابع گوناگون است. حق آزادی بیان و اطلاعات در تزامن با حق آزادی در اندکلی خصوصی و حفظ اسرار دادنی محدودیت می‌شود. نقض موارد اخلاقی اماره‌ای بر تقصیر رسانه‌ها است. در فقه قواعد عام و خاص قابل اجرا در مسئولیت مدنی رادیو و تلویزیون وجود دارد. در فقدان قوانین خاص مسئولیت رادیو و تلویزیون می‌توان به سایر قوانین از جمله قانون مطبوعات استناد نمود. مسئولیت ناشی از پخش برنامه‌های رادیو و تلویزیونی یا قراردادی است یا غیرقراردادی. صدا و سیما نه تنها مجاز به پخش اخبار و اطلاعات غلط نیست بلکه در پخش اخبار صحیح نیز محدودیت دارد. پخش آگاهی‌های تبلیغاتی غیرواقعی می‌تواند مسئولیت آور باشد. صدا و سیما مستلزم به اجرای کامل قانون حمایت از مؤلفان مصنفان و هنرمندان ۴۸ است. برنامه‌هایی که متضمن توهین، افترا، نشر اکاذیب هستند حتی در صورت فقدان سوء نیت مسئولیت آورند. خسارات معنوی (جز با پرداخت پول) قابل جبران است. پخش اخبار و اطلاعات نادرست، نقض یک قرارداد ضمنی مبنی بر واقعیت‌نمایی تلقی می‌شود. حق پاسخگویی لازم است در صدا و سیما به مانند مطبوعات اجرا شود، ماده ۱۱ قانون مسئولیت مدنی در مورد کارکنان استخدامی صدا و سیما قابل اجرا است. دعاوی مسئولیت مدنی رادیو و تلویزیون هم در دادگاه عمومی مرکز فرستنده و هم در دادگاه عمومی که مخاطب در آن اقامت دارد، اقامه می‌شود. صورت و تصویر ضبط شده می‌توانند به عنوان یک اماره قضایی محسوب می‌شوند. سازمان صدا و سیما مشمول قانون ۶۵ در مورد نحوه محکومیت‌هایی مؤسسات دولتی نمی‌شود. تبصره ۴۷ قانون اجرای احکام علی‌رغم نسخ ماده ۷۹۲ قانون آیین دادرسی مدنی سابق کماکان قابل اجراست.

کلمات کلیدی: مسئولیت مدنی، رادیو و تلویزیون، پخش، برنامه، خسارت

النبة

التحقق في المسؤولية المدنية للراديو و التلفزيون مستلزم لمعرفة المباني و المنابع المختلفة. حق الحرية البيان و المعرفة في حال ثلقتها و مراحتها مع حق آخر في الحياة الخاصة و حفظ الاسرار يكون محدود جداً.

نقص الامور الاخلاقية مراكز الاخبار امارة و دليل على التقصير.

في الفقه هناك قواعد عامه و خاصه قابلة للاجرا بالنسبة للمسئولية المدنية للراديو و التلفزيون. في حال عدم وجود القوانين الخاصة للمسئولية المدنية للراديو و التلفزيون يمكن الاستفاده من سائر القوانين و منها قانون المطبوعات.

المسئولية الناشئة عن تقديم و نشر برامج الراديوية و التلفزيونية هي عقدية او غير تعاقدية و وزارة الاعلام ليس فقط غير مجازة بنشر الاخبار الغير الصحيحة بل هي مقيدة في نشر الاخبار الصحية. نشر التبليغات الغير الواقعية ينشاعنه مسئوليته كبيرة، وزارة الاعلام مكلفة باجراء الكامل لقانون حمائد المواثيق لعام ١٣٤٨ هـش البرامج المتضمنة للتوهين، الافتراء، نشر اكاذيب حتى مع فقدان سوء النية تلزم المسئوليه.

الخسارات المعنوية يمكن جبرانها بطرق المختلفة. نشر الاخبار المعلومات الغير الصحيحة بمثابة نقض عقد ضمنى مبنى على اظهار الواقعية - حق الرد في وزارة الاعلام مثل المطبوعات قابل للاجراء. المادة ١١ للمسئوليه المدنية حاكمه على العمال في وزارة الاعلام.

الصوت و الصورة المسجلة ممكن ان تكون بعنوان امارة قضايبه. الوزارة الاعلام غير مشموله للقانون عام ٦٥ هـش حول اجراء المحكومية المالية عليه مؤسسات دوليته.

تبصرة المادة ٤٧ من قانون اجراء الاحكام قابلة للاجراء علي رغم نسخ المادة ٧٢٩ من اصول المحاكمات المدنيه.

الكلمات الاساسيه: المسئولية المدنيه، الراديو، التلفزيون، خسارة، نشر، البرامج

فهرست موضوعات

- ۱ ..... پیش‌گفتار
- ۷ ..... بخش مقدماتی کلیات
- ۸ ..... فصل اول: رادیو و تلویزیون
- ۸ ..... مبحث اول: رادیو و تلویزیون چیست؟
- ۸ ..... گفتار اول: رادیو و تاریخچه آن
- ۹ ..... گفتار دوم: تلویزیون و تاریخچه آن
- ۹ ..... گفتار سوم: پخش رادیو و تلویزیونی چیست؟
- ۱۰ ..... مبحث دوم: رادیو و تلویزیون به عنوان یک رسانه گروهی
- ۱۰ ..... گفتار اول: رسانه‌های گروهی و انواع آن
- ۱۱ ..... گفتار دوم: کارکردهای رادیو و تلویزیون
- ۱۳ ..... مبحث سوم: رادیو و تلویزیون در ایران
- ۱۳ ..... گفتار اول: تاریخچه فعالیت رادیو و تلویزیون در ایران
- ۱۴ ..... گفتار دوم: جایگاه حقوقی رادیو و تلویزیون در ایران
- ۱۴ ..... بند اول: قبل از بازنگری قانون اساسی سال ۶۸
- ۱۵ ..... بند دوم: بعد از بازنگری قانون اساسی سال ۶۸
- ۱۶ ..... گفتار سوم: جایگاه سازمان رادیو و تلویزیون در نظام اداری ایران
- ۱۷ ..... مبحث چهارم: رادیو و تلویزیون در سایر کشورها
- ۱۷ ..... گفتار اول: رادیو و تلویزیون در آمریکا
- ۱۸ ..... گفتار دوم: رادیو و تلویزیون در انگلستان
- ۱۸ ..... گفتار سوم: رادیو و تلویزیون در فرانسه
- ۱۹ ..... گفتار چهارم: رادیو و تلویزیون در آلمان
- ۲۰ ..... فصل دوم: مسئولیت مدنی
- ۲۰ ..... مبحث اول: مسئولیت و انواع آن

۲۰	گفتار اول: مفهوم مسئولیت
۲۰	گفتار دوم: انواع مسئولیت
۲۰	بند (۱): مسئولیت اخلاقی
۲۱	بند (۲): مسئولیت حقوقی
۲۱	اول: مسئولیت مدنی
۲۱	دوم: مسئولیت کیفری
۲۲	مبحث دوم: محتوای مسئولیت مدنی
۲۲	گفتار اول: مسئولیت قراردادی
۲۳	بند (۱): تعهد به وسیله
۲۳	بند (۲): تعهد به نتیجه
۲۳	گفتار دوم: مسئولیت قهری
۲۴	مبحث سوم: ارکان مسئولیت
۲۴	گفتار اول: وجود ضرر
۲۴	بند (۱): مفهوم و اقسام ضرر
۲۴	اول: مفهوم ضرر
۲۵	دوم: اقسام ضرر
۲۵	الف: ضرر فردی
۲۵	۱- ضرر مادی
۲۵	۲- ضرر معنوی
۲۶	۳- ضرر مختلط
۲۶	ب: ضرر جمعی
۲۷	بند (۲): خصوصیات ضرر قابل جبران
۲۷	اول: مسلم بودن
۲۸	دوم: مستقیم بودن ضرر

۲۹	سوم: عدم جبران ضرر در گذشته
۲۹	چهارم: محتمل بودن ضرر
۲۹	پنجم: مشروعیت در نفع و مطالبه خسارت
۳۰	گفتار دوم: فعل زیانبار
۳۰	بند (۱): مفهوم فعل زیانبار
۳۰	بند (۲): تقصیر
۳۲	گفتار سوم: رابطه سببیت
۳۲	بند (۱): مفهوم رابطه سببیت
۳۲	بند (۲): اجتماع اسباب
۳۲	اول: اجتماع عرضی اسباب
۳۳	دوم: اجتماع طولی اسباب
۳۳	الف: نظریه برابری اسباب
۳۴	ب: نظریه مسبب نزدیک یا آخرین سبب
۳۴	پ: نظریه مقدم در تأثیر
۳۴	ج: نظریه سبب متعارف و اصلی
۳۵	د: نظریه تشخیص میزان تأثیر هر یک از اسباب
۳۵	ر: نتیجه
۳۷	بخش اول: منابع و مبانی مسئولیت مدنی رادیو و تلویزیون
۳۸	فصل اول مبانی مسئولیت مدنی رادیو و تلویزیون
۳۸	مبحث اول: مبانی اصولی
۳۸	گفتار اول: مفهوم آزادیهای عمومی
۳۸	گفتار دوم: اصل آزادی بیان
۳۸	بند (۱): مفهوم اصل
۳۹	بند (۲): ضمانت‌های اجرای اصل آزادی بیان

۲۹	سوم: عدم جبران ضرر در گذشته
۲۹	چهارم: محتمل بودن ضرر
۲۹	پنجم: مشروعیت در نفع و مطالبه خسارت
۳۰	گفتار دوم: فعل زیانبار
۳۰	بند (۱): مفهوم فعل زیانبار
۳۰	بند (۲): تقصیر
۳۲	گفتار سوم: رابطه سببیت
۳۲	بند (۱): مفهوم رابطه سببیت
۳۲	بند (۲): اجتماع اسباب
۳۲	اول: اجتماع عرضی اسباب
۳۳	دوم: اجتماع طولی اسباب
۳۳	الف: نظریه برابری اسباب
۳۴	ب: نظریه مسبب نزدیک یا آخرین سبب
۳۴	پ: نظریه مقدم در تأثیر
۳۴	ج: نظریه سبب متعارف و اصلی
۳۵	د: نظریه تشخیص میزان تأثیر هر یک از اسباب
۳۵	ر: نتیجه
۳۷	بخش اول: منابع و مبانی مسئولیت مدنی رادیو و تلویزیون
۳۸	فصل اول مبانی مسئولیت مدنی رادیو و تلویزیون
۳۸	مبحث اول: مبانی اصولی مسئولیت مدنی رادیو و تلویزیون
۳۸	گفتار اول: مفهوم آزادیهای عمومی
۳۸	گفتار دوم: اصل آزادی بیان
۳۸	بند (۱): مفهوم اصل
۳۹	بند (۲): ضمانت‌های اجرای اصل آزادی بیان

۳۹	اول: ضمانت‌های اجرای بین‌المللی اصل آزادی بیان
۴۰	دوم: ضمانت‌های اجرای داخلی اصل آزادی بیان
۴۱	بند (۳): شمول آزادی بیان در رسانه‌های گروهی و محدودیت‌های وارد بر آن
۴۲	گفتار سوم: اصل آزادی اخبار و اطلاعات
۴۲	بند (۱): مفهوم اصل
۴۳	بند (۲): ضمانت‌های اجرای اصل
۴۴	بند (۳): مصادیق اصل
۴۴	اول: آزادی مطبوعات
۴۵	دوم: آزادی رادیو و تلویزیون
۴۶	گفتار چهارم: اصل آزادی در زندگی خصوصی و حفظ اسرار اشخاص
۴۶	بند (۱): مفهوم اصل
۴۷	بند (۲): ضمانت‌های اجرای اصل
۴۸	بند (۳): تعارض اصل با سایر اصول
۴۹	بند (۴): موارد نقض تجویز به اصل آزادی در زندگی خصوصی در رسانه‌ها
۵۳	گفتار پنجم: اصل آزادی مالکیت و احترام به آن
۵۴	گفتار ششم: اصل آزادی قراردادها
۵۴	مبحث دوم: مبانی اخلاقی مسئولیت مدنی رادیو و تلویزیون
۵۴	گفتار اول: مفهوم اخلاق و رابطه آن با حقوق
۵۶	گفتار دوم: اخلاق رسانه‌ای
۵۶	بند (۱): مفهوم
۵۷	بند (۲): مواردی از اجرای اصول اخلاقی در فعالیت رسانه‌ها
۵۷	اول: اخلاق رسانه‌ای و تبیینات تجاری
۵۸	دوم: اخلاق رسانه‌ای و تبیینات سیاسی
۵۹	سوم: اخلاق رسانه‌ای و پخش اخبار و اطلاعات

- چهارم: اخلاق رسانه‌ای و کودکان ۶۲
- پنجم: اخلاق رسانه‌ای و پخش تصاویر مستهجن ۶۳
- ششم: اخلاق رسانه‌ای و حفظ حقوق متهمین ۶۴
- مبحث سوم: مبانی فقهی مسئولیت مدنی رادیو و تلویزیون ۶۶
- گفتار اول: قواعد عام مسئولیت مدنی رادیو و تلویزیون ۶۶
- بند (۱): قاعده لاضرر ۶۶
- اول: مفهوم قاعده ۶۶
- دوم: کاربرد قاعده در جبران خسارت ۶۷
- سوم: شمول قاعده لاضرر ۶۷
- بند (۲): قاعده تسبیب ۶۸
- اول: مفهوم قاعده ۶۸
- دوم: دخالت عمد و قصد ۶۹
- سوم: لزوم تقصیر مسبب ۶۹
- بند (۳): قاعده غرور ۷۰
- اول: مفهوم قاعده ۷۰
- دوم: شرایط اعمال قاعده غرور ۷۰
- الف: وجود فعل زیانبار ۷۰
- ب: بوجود آمدن زیان ۷۰
- پ: وجود و تأثیر فریب ۷۰
- ج: قصد و عدم قصد فریبنده ۷۱
- د: علم و جهل فریبنده ۷۱
- بند (۴): قاعده اقدام ۷۳
- گفتار دوم: قواعد خاص مسئولیت مدنی رادیو و تلویزیون ۷۳
- بند (۱): فقه تبلیغ ۷۳

وزارت اطلاعات و ارتباطات
تاسیس سازمان

۷۳	بند (۲): فقه خبررسانی
۷۵	بند (۳): فقه و حفظ حریم دیگران
۷۶	بند (۴): فقه و حقوق مولف
۷۶	اول: دیدگاه مخالفین
۷۷	دوم: دیدگاه موافقین
۷۹	مبحث چهارم: مبانی حقوقی مسئولیت مدنی رادیو و تلویزیون
۷۹	گفتار اول: نظریه تقصیر
۷۹	گفتار دوم: نظریه خطر
۸۰	گفتار سوم: سایر نظرات
۸۱	فصل دوم: منابع مسئولیت مدنی رادیو و تلویزیون
۸۱	مبحث اول: منابع عام
۸۱	گفتار اول: قانون اساسی
۸۲	گفتار دوم: قانون مدنی
۸۲	گفتار سوم: قانون مسئولیت مدنی
۸۳	گفتار چهارم: قانون مجازات اسلامی
۸۴	مبحث دوم: منابع خاص
۸۴	گفتار اول: قوانین مربوط به فعالیت رادیو و تلویزیون در ایران
۸۴	بند (۱): اساسنامه سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران
۸۵	بند (۲): قانون اداره صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران
۸۵	بند (۳): قانون خط مشی کلی و اصول برنامه‌های صدا و سیما
۸۶	گفتار دوم: قوانین مربوط به تبلیغات
۸۶	بند (۱): قانون تبلیغات
۸۷	بند (۲): دستورالعمل تهیه آگهی‌های رادیو و تلویزیون
۸۸	گفتار سوم: قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ۴۸